

יכולין ממזרין ליטהר

1) The New York Times December 23, 1994, on Page A11 of the National edition: Rabbis Decide Some Israelis Cannot Marry, CLYDE HABERMAN

The young Israeli woman learned suddenly this year that she could not lawfully marry her fiance because his name turned up on a list of people whom the rabbinical authorities declared religious untouchables.

In the last two days the existence of this computerized list, held secretly by the Religious Affairs Ministry and naming thousands of Israelis prohibited from marrying fellow Jews, has stirred a bitter dispute over where theological requirements end and civil rights begin.

The fiance's problem involved his grandmother, a Polish-born survivor of the Hitler era, who had been sent to one concentration camp while her husband went to another. After gaining her freedom and receiving no word of him, she assumed he was dead, and she began a new family in Poland with a second husband.

Some years later they emigrated to Israel, where she discovered that Husband No. 1 had not only survived but was also living here. They agreed they had to get a divorce, which a rabbinical court granted.

But the rabbis also declared the children of her second marriage illegitimate. That stigma is carried on Government records and crosses generations, extending to the luckless fiance.

His would-be bride turned for help to Rabbi Uri Regev, a Reform rabbi who heads the Israel Religious Action Center in Jerusalem. But he said there was nothing he could do. Since the Government only recognizes marriages performed by Orthodox rabbis, he said, and since the Orthodox rabbinate is the final arbiter, "there is no alternative to this kind of misery." . . .

How Israelis land on the list is also disputed. Rabbi Eliahu Bakshi-Doron, the Sephardic Chief Rabbi, says the roster is based on rabbinical rulings, but critics cite instances of anonymous phone tips. One such call caused a 30-year marriage to be dissolved a few years ago.

"By what right have they collected these names, unknown to the people on the lists?" Ms. Hoffman asked. "We find out that quite a few are there because of rumors, because of gossip, because of malice."

For Rabbi Regev, the way to help these people is to end the Orthodox monopoly by permitting civil marriages and weddings presided over by Reform or Conservative rabbis.

But Rabbi Bakshi-Doron argues that Jewish heritage is at stake. "We want to keep our tradition," he said

2) Obituaries Mar 4, 2015

Holocaust survivor AB, a well known and respected master tailor in the Ploni area for many years, died on March 1 at age 103. . .

At 23, he met and married a young lady named C. In 1941, they had a son whom they named D. When D was about 2 months old, and with World War II spreading and the Germans approaching, AB arranged to have his wife and son transported by army truck to Russia, where they were to live with an aunt. When war came to the region, Jacob tried to escape to the Russian border but was soon turned back by the Nazi approach. He spent a short time hidden in a small village at the home of a Christian family and ended up in the Riga ghetto for a short time.

When the Germans became aware of his skills as a tailor, he was taken to a German military prison where he was able to survive for three years making officers' uniforms. When the war started to turn against the Nazis, the prison was evacuated. From there, AB spent a year at the Stutthoff concentration camp, where he continued his work as a tailor until he was liberated by the Russian army. Suffering from typhus, he spent a month recovering in what was once a German hospital but now occupied by Russian doctors.

Upon release from the hospital, AB spent six months in an American repatriation camp located in Poland, and then moved to Bialistok, a small town in Poland. Here he met and soon married his second wife, E. He had previously been told that his first wife and son had perished in the war, only to find out a few years later that they had survived in Russia. By that time, C had also remarried and started a new life. They kept in contact over the years but never saw each other again. His first son, D, had settled in Israel and often came to visit.

3) שו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן מז

שאלה יש אתנו בעירנו קרוב למנין עשרה בחורים, אשר לסיבת המהפכה מטלטול המשפחות בארצות פזוריהם, אחרי אשר נתקבצו מגלות דייטשלאנד /גרמניה/ ונתרחקו הנשים מבעליהן ונתהווה כמה וכמה מקרים לא טהורים, שהאברכים לא בדקו כהוגן על זווגיהם, ולקחו להם נשים מאשר בחרו, ובימים ההם תיכף בחדשים הראשונים אחרי השחרור, לא הוי להם שום מנהיג ומו"צ בהעיר אשר יעוררם ע"ז ואח"כ במשך חצי שנה או שנה, אתרמי מילתא אשר בעליהן הראשונים שבו מארצות שביים ואז הוי כבר כריסם בין שיניהם וממילא נולדו ממקרים כאלו כמה וכמה ממזרים גמורים, ממזרים מה"ת, ונשארו הנשים עד היום עם בעליהם החדשים, ועתה הבחורים האומללים הנ"ל, כבר הגיעו לפרק האיש מקדש ומעתה הבן שואל מה יעשה עמו, והגם שספרי הש"ע פתוחים לפני אבל להלכה למעשה, איני יודע פשר דבר וכו' נא האר עיני, איך לידייני דינא להא דינא. (הרב צבי אלימלך קאליש שליט"א מונקאטש)

4) תלמוד בבלי מסכת קידושין דף סט עמוד א

מתני'. ר' טרפון אומר: יכולין ממזרין ליטהר, כיצד? ממזר שנשא שפחה - הולד עבד, שיחררו - נמצא הבן בן חורין; רבי אליעזר אומר: הרי זה עבד ממזר.

5) רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק טו הלכה ג

ממזר הבא על העכו"ם הולד עכו"ם, נתגייר הרי הוא כשר כשאר גרים, ואם בא על השפחה הולד עבד, שחררו הולד כשר כשאר עבדים משוחררין ומותר בבת ישראל.

6) שולחן ערוך אבן העזר סימן ד סעיף כ

ממזר הבא על העכו"ם, הולד עכו"ם. ואם נתגייר, הרי הוא כשר כשאר ישראל. ואם בא על השפחה. הולד עבד. נשתחרר, הרי הוא בן חורין. לא (כ) לפיכך, ממזר נושא, לכתחלה, לב שפחה שקבלה עליה מצות וטבלה לשם עבדות להתיר בניו שישתחררו ויהיו מותרים בישראלית.

7) שו"ת אהלי יעקב י"א

ומעשים בכל יום שממזר נושא שפחה שטבלה לשם עבדות לטהר זרעו לבא בקהל וכן נעשה מעשה במצרי' בחבשייא

8) שו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן מז

תשובה (א) הנה אחרי העיון ראיתי דאין להורות הלכה למעשה בזמן הזה כעצת חכז"ל במתני' (קידושין ס"ט ע"א), ר' טרפון אומר, יכולין ממזרים ליטהר ...

(ג) והנה בנוגע אם שייך בזה"ז דינא דעבדים ושפחות כנענים, כיון דהוי כנגד דינא דמלכותא, יש בזה פלוגתא דרבוותא, דמהר"י בן לב (חלק א' כלל ב' סי' י"ג), וכן המהרשד"ם שם, ובכמה תשובות ס"ל, דאמרינן בזה דינא דמלכותא דינא, וכן מוכח מדברי המג"א (סי' ד"ש ס"ק י"ב)

9) שו"ת חלקת יעקב אה"ע סימן כג

יא) קיצור הדברים דיש הרבה צדדים להיתרא לישא נכרית ולגיירה לשם שפחה בכדי לטהר את בניו, וכמובן שהוא ידור עמה בלי חופו"ק דהא בשפחה אין קידושין תופסין, והולדות שיוולדו יצטרך לשחררם, ונוסח שטר שיחרור מבואר בעה"ש סי' רס"ז ס"ק קל"א וכמובן שזה צריך להיעשות ע"י בי"ד בני תורה ורבנים.

ואף מי שירצה לפקפק בזה ולמצא קצת נדנד איסור שזאת לא מקרי שפחה, וכידוע שכל אחד יש לו שכלו והבנתו בלימוד תורה"ק, ולא יתנאה לפניו מה שכתבתי להיתר ברור, בכל אופן עדיף טפי מלישא נכרית ממש בלי טבילה וקבלת מצוה שזה ודאי אסור משום נשג"ז ובדרך

יכולין ממזרין ליטהר

חתנות אף מן התורה, וכמבואר בהרמב"ם ושו"ע, ולישא גיורת או ממזרת הבנים יהיו ודאי ממזרים, והרי בחצי עבד וחצי בן חורין בגיטין מ"א דכפינן לי לרבי לעשותו בן חורין ומפסידין לו דמיו, וגם לעבור על העשה של לעולם בהם תעבודו, וכתב"ש שם ע"ב ד"ה כופין דהיכי דלא פשע אמרינן לאדם חטא כדי שיזכה חברך, אע"ג דיש לו עצה לישא ממזרת וכתב"ש שם ע"א ואמר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל, כל שכן בני"ד דלהמחמיר היותר גדול בדינא דד"מ, בכל אופן לא הוי רק איסורא דרבנן לדעת הבי"ש אע"ז סי' כ"ח וסייעתא דד"מ אינו רק דרבנן ומיקרא איסורא זוטא דהא אפי' איסור תורה העשה דלעולם בהם תעבודו אנו מתירין בכדי שלא לרבות ממזרים, א"כ כש"כ איסור דרבנן דלא הוי רק איסורא זוטא, ומצינו בשבת ד' ונפסק להלכה בסי' רנ"ד סע' ו' דאם נתן הפת בשבת מותר לו לרדות בשבת ואומרים לו לעשות איסורא זוטא בכדי שלא יבא לידי איסור חמור, ואפי' היכי דפשע, ובאחרים רק היכי דלא פשע, אם כן בני"ד דלא פשע דאמרינן אפילו לאחרים לעשות איסורא זוטא בכדי שלא להרבות ממזרים א"כ כש"כ לו לעצמו. כמה חתרו רבנים שבכל דור להתיר בנות ישראל שלא ישארו עגונות, וסמכו כמה פעמים אף על דברי יחידים עי' בי"ש סי' י"ז ס"ק מ"ז, וכש"כ כשהדבר נוגע רק לדד"מ דיש הרבה שיטות להקל והרבה סברות להקל אף להמחמיר, וגם אין עצה אחרת, ודאי דיש לסמוך ולהקל, וכמבואר בגמרא כתובות ס"ד ב' דצערא דגברא קשה מדאיתתא ושלא יבוא לידי עברות חמורות. דא ודאי שבארץ ישראל הדבר קילא הרבה יותר בענין דד"מ ולא ארצה להאריך בזה. מובן מאלי, שרב יחידי אין לו רשות ליתן הוראה בענין תמוה לרבים עד שיסכימו עמו גדולי בעלי הוראה שבדור, ולא באתי רק לחוות דעתי העני' בענין חמור הלזה.

מחותנו החותם באהבה וידידות נאמנה. י"ד סיון תשכ"ה.

10) מפני הרב ד' רס"ז

ממזרות תנן במתני' סוף פ"ג דקדושין סט ר' טרפון אומר יכולים ממזרים ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה וכו' ועיי"ש בגמ' דר"ט לכתחילה קאמר והלכה כר"ט ופעם הזכיר אחד מן התלמידים בפני רבנו שיש בזה אריכות של כמה תשובות בח"ה מהמנחת יצחק (סימן מו - נב) אם אפשר לעשות כך אף בימינו באמריקה וצעק עליו רבנו בקול והלא הנשיא לינקולן שחרר את כל העבדים שבמדינה זו ואין על מה לדבר בזה (וכמדומה לי שבשעת מעשה התכוון רבנו לומר שתי נקודות חדא שזה יהיה נגד דינא דמלכותא ועוד דלפי האומדנא מסתמא לא תהיה דעת האשה לשם גרות של שפחות מאחר שאין דבר שכזה נהוג אצלנו כלל אלא לשם גרות גמורה וממילא לא תיפתר בעית הממזרות)

11) תשובות והנהגות כרך א סימן תשסד

שאלה: אם יש עצה היום בממזרים להתיר זרעם

מעשה שהיה כאן באשה אחת שבעלה לא רצה לגרשה, והלכה לליברלים וסידרו לה קידושין עם אדם אחר ונולדו לה ממנו ג' בנים והם ממזרים רח"ל, ועכשיו חזרה האשה בתשובה ושולחת אותם לחינוך חרדי, וגם כבר קיבלה גט, אבל בניה ממזרים, ונשאלתי מה לעשות באלו הבנים כשיגדלו וירצו לישא אשה.

והנה לממזר אין עצה ותקנה להכשיר זרעו כי אם בשפחה, שנושא שפחה והבן הוא עבד ומשחררים אותו, וכדאיתא בספ"ג דקידושין וכן בשו"ע סימן ז' סעיף כ', אבל בזה"ז שלפי חוקי המדינות אין עבדים ושפחות צ"ע מה יעשה, מיהו נראה שעיקר קפידת מלכות שלא להעביד היום בשפחה ועבד היינו כסחר העבדים, אבל אם קנין העבדות הכוונה לטובה שתוכל השפחה להתחתן עמו, ואף שיש לו בה קניני עבדות ומצד הקנין היא שפחה גמורה מ"מ לא איכפת לשלטון בכך, [וניתן לסדר אישור מצד השלטונות שאשה הרוצה לטבול לשם שפחות כדי שתוכל לינשא לממזר, ומצד קניני שפחות יהיו לבעלים כל הקנינים והשיעבודים בה, ואף אם מצד השלטון יהא מנוע מלרדות בפרך אין כאן חסרון בקנינה, כמו שאם המלכות תגזור שלא לרדות בבהמה בפרך לא יהא חסרון בקנינה, ושיפרש כשהוא עמה שאין כאן נישואין אלא משעבדה ב"שפחה" ולא כאשה, ומעתה אין כאן חסרון משום דינא דמלכותא, ואף שמהמלכות עיקרה הערמה, נראה שאין בזה חסרון דינא דמלכותא, דומיא דמכירת חמץ דהעלו האחרונים דמועיל שאין מלכות מקפידה על בולים דידוע להם שאינו אלא ערמה, וכן כאן בשפחה מועיל השטר מכירה מדינא והיא שלו להעבידה לעולם, וחל. כיון שלמעשה ידוע שלא יממש זכותו לעולם לא מקפידים. ואחר לידת הבנים או הבנות ישחרר אותם כדין. ואף שאסור לשחרר עבד או שפחה, שנאמר לעולם בהם תעבודו, עיין ברמב"ן ור"ן פ' השולח שכל איסורו משום מתנת חנם וע"כ כשעושה לצורכו אין איסור ובפרט צורך גדול כזה, ועוד י"ל דהואיל ואינו עובד בו כעבד מטעם דינא דמלכותא נראה שאין איסור, עיין בתוס' גיטין לח. ד"ה כל.

ברם אכתי חושש אני שהערמה בדאורייתא לא מועיל, ולא שמענו מעולם נוהגין כן, ועיין בתשובות "חלקת יעקב" וב"מנחת יצחק" ח"ה שדנו בזה אם להתיר ממזר בשפחה וצידדו צדדין להיתר, אבל למעשה לא התירו, ובמנח"י שם ציין שנתברר לו דמעולם לא שמענו נוהגין כן וח"ו להתיר, ובאמת אף אם מדינא היה מותר, עלולים להיות עוד כמה וכמה מכשולים בזה.

ע"כ נראה שאין לו עצה אלא לשאת גיורת שאינה בת בנים (ובנישואי שפחה בלא"ה לא יצא ידי פ"ו כיון שמדין תורה אין לבנים שום יחס אחריו) ובינתיים ימשיך הממזר לשקוד על לימודיו שחייב בכל המצות כולל תלמוד תורה, וממזר ת"ח קודם לכהן גדול ע"ה, וימתין עד יבוא אליהו ויטהרם, ועכ"פ אין לנו לפרוץ גדרים בייחוס שלא שמענו מאבותינו כן מעולם, אף שהיה יכול להציל פסול זרעו לעולם.